

Ansigt til ansigt med verden

Halfdan Rasmussen var fotograf som han var digter. Han var især i 1950'erne og 1960'erne en rejsende og seende forfatter, der nok skrev, men også tog billeder. Og hvilke billeder? Tegneren Ib Spang Olsen skildrede det i 1965 således: "Vi har fotograferet, og det er ikke altid nemt at få alting med. Mens jeg tager bonden og hans frodige stråtag, går pigen med æslet ud af søgeren. Dog får jeg det lille strittende ensomme træ med, en ganske pittoresk baggrund. Senere viser det sig, at Halfdan også har knipset. Han fik ikke meget med, bare træet. Få nøgne grene, en lav horisont, skyer. Jeg ser længe på det. Særligt, at så lidt dog kan sige så meget. [...] Det er som et vers med korte linjer. Stærkt, sluttet, nok". (*Hilsen til Halfdan* 1965).

Som mange andre digtere havde Halfdan en stor passion for fotografiets evne til at fange tingenes og stedernes sjæl, og gennem det sige noget om de mennesker og det samfund, de angår. Halfdans billeder er ofte mennesketomme, men fyldt med antropomorferede spor af dem. En diskret poetisk praksis, ikke ulig andre fotograferende forfattere som fx den jævnaldrende Peter Seeberg og den to generationer yngre Chr. Yde Frostholm: Det tidløse og prægnante i de tidsbestemte ting, selvfølgelig præget af den givne tids fotografiske teknologi.

Fotografen Halfdan har man hidtil kendt ganske lidt til. Heldigt for os er det derfor, at Johannes Møllehave optrykte en serie af hans fotografier i bogen *Faxerier* (2002).

De mennesketomme, antropomorferede billeder var den ene type, Halfdan skød. Den anden type var ansigter, unge, gamle, skæve, brugte, blufærdige, vrede, skamfulde og stolte. Men ansigter i deres helhed, ikke blot blikket og øjnene, og ofte bortvendte og som sådan som spejl for noget, der godt kan være sjælen, men også meget andet – kulturel stolthed eller politisk undertrykkelse fx.

Disse to typer af motiver går igen i Halfdans digte – og hos hans illustratører. Især fire forskellige tegnere har billedliggjort Halfdans univers. I *HALFDANes – Nonsense and Nursery Rhymes* (1973) optræder tre: foruden Ib Spang Olsen også Ernst Claussen og Arne Ungermann. Den fjerde er Kaj Matthiessen, der bl.a. illustrerede to af forfatterskabets sidste hovedværker: *og det var det* (1977) og *Fremtiden er forbi* (1985).

....

Halfdan Rasmussen synes at være i sine digte som i sine fotografier. Vi ved alle, at han som få kunne den kunst at lege med ords billedligheder, tings menneskeligheder og billeders bogstaveligheder – både i digtene om børn, og dem, der er for børn. Mesterværket er i den sidste henseende *Halfdans ABC* (1967) *Halfdans ABC* er humoristens modsvar på den samtidige systemdigtnings udbasunerung af sprogets logik og materialitet. *Halfdans ABC* er samtidigt indbegrebet af samarbejdet tegneren Ib Spang Olsen. Siger vi navnet på den ene, tænker vi på den anden. På samme måde som Halfdan tænkte ord i billeder og billeder i ord: Hvor det ene hører op, begynder det andet. Det ene er materiale for det andet. Ord, ting og billede er vendt mod hinanden. Tænk blot på "Q" – et bogstav i alfabetet: "Man bruger det sjældent / men her kan du se det":

.....

Ansigtet slører eksistensen såvel som dens ophør; dét er paradokset i Halfdans digte og hos hans illustratører – og dermed indfanger de et af modernismens væsentligste kunstneriske skismaer. Men med blikket og ansigtet forskydes perspektivet; digtet og dets illustration fikseres ude et sted i rummet – og dermed forsoner Halfdans digte og hans illustratører sig med modernismens i visse henseender umenneskelige erfaringshorisont, og overvinder den til fordel for mennesket. Den enes sorg bliver et billede på den andens omsorg. Det frygtløst stirrende blik og det bortvendte ansigt, det sovende barn og den vågende voksne, den ansigtsløse glemsel og det kropslige tabu – spejles i hinanden og maskeres som antropomorfismer og udviskede konturer. Dét er kunsten hos Halfdan og hans illustratører.

Og det er en kunst af lige så central betydning som den med det sjove og det triste. En af Danmarks humorister i Halfdan Rasmussens generation var Knud Poulsen. Han beskrev engang humor som den kunst at bevare alvoren, hvor og når der er mindst grund til det. Humoren er alvorens diskrete forsvindingspunkt. Alvoren er humorens sorte, men lysende grundfarve. Begge dele står sort på hvidt, hos Halfdan såvel som hos hans illustratører.

[luk]